

meg közben egészen kikészített. Kérem, hozasson nekem egy dupla whiskyt, sima vízzel.

Jo leemelte vörös parókáját a fejére tekert törülközőről, aztán gondosan visszatette a törülköző helyére, majd megkérdezte:

- Mi a film címe?
- *Csendes halál.*

– Ismétlem: azt akarom, hogy a szereplők felsorolásában a nevem megelőzze az övét. Azonkívül kérek egy rendes revolvért, nem egy ilyen játékszert, ami gyerekeknek való.

Grossmann, az örmény rendező felkelt a fotelból, és azt mondta:

– Két órán belül újra kezdjük a jelenetet. Túl soknak találok a szöveget,

húznunk kell. Jo, magának meg kell értenie: több szorongást, vívódást kell belevinnie a jelenetbe, mikor megöli a feleségét. Ez nem holmi történelmi dráma, ez egy házasság végső aktusa, rövid összegezése. Olyan eset, amilyen világszerte naponta előfordul...

Fodor Zoltán fordítása

EÖRSI ISTVÁN

Phalarisznál

Jó széllel és pompás ajánlólevéllel érkeztem a szicíliai Akragaszba. Útközben meg gondolkodtató kis élményben volt részem: a kapitány úti célomról értesülve megérintette karomat, szóra nyitotta, majd újra becsukta száját, és dülledten rám meredt. Alighogy partra szálltam egyetlen szolgálommal, aki szegyes cókómókat cipelte, őt felfegyverzett férfi rontott nekünk, végigtapogattak bennünket, a földre szórták és átvizsgálták holmimat, azután ketten közülük egy piszkos sikátorba taszigálták szolgálomat, eltűntek vele, azóta se láttam.

Torkom szakadtából tiltakoztam, mutogattam karizmaimat, hazai ökölvívó-eredményeimmel kérkedtem, de a tisztviselő-különítmény vezetője csak akkor figyelt fel szavaimra, amikor közöltem, hogy ötvösmesteri pályára készülök, és ajánlóleveleket hoztam anyám bátyjához, Perilaoszhoz, a világhírű fémműveshez. „Az más – mondta –, akkor vetközz le!” Kisvártatva csupaszon álltam előttük, először a számba, majd emésztőcsatornámba másikkal nyílásába pillantottak be. „A levelet” – mondta a vezető tisztviselő; a földre mutattam, a papírtekercs az orruk előtt hevert. Parancsot kaptam, hogy bontsam fel, és olvassam el. Rettenetesen féltem, de azért nemet mondtam, a levéltitokra hivatkoztam, és arra, hogy nem én vagyok a címzett. A „levéltitok” szó hallatára a három tisztviselő egyszerre mosolyodott el. „Egyetlen újjal sem nyúlunk hozzád – mondta a vezetőjük –, módszereink megválasztá-

sának jogát fenntartjuk magunknak.” Felolvasásomat csak egyszer szakították félbe, megboldogult apámnak ennel a mondatánál: „Vidd a fiút minden hova magaddal, Perilaoszom, és mutass meg neki mindent, ami javára válik.” A vezető megtudakolta, hogy ezek szerint találhatók-e olyan dolgok is Akragaszban, amelyek nem válnának javamra. Tagadó válaszomra pocsék stilsztának, „szófosó”-nak titulálta apámat, aki egyébként meglehetősen jó hírű meseköltő volt. Ha ugyanis minden a javamra válik Akragaszban, akkor csak arra kellett volna kérnie a címzettet, hogy mindent mutasson meg nekem. A levelet rossz stilusa miatt eldobozta. Ezután Phalarisz diktátor nevében szeretettel üdvözölt Akragasz földjén, kellemes és hasznos időtöltést kívánt, és megmutatta az ápolt, kis ösvényt, mely egy dombocskára, Perilaosz házához vezetett.

A háznál újabb meglepetés várt. Hiába kopogtam, majd dörömböltem az állatmintákkal díszített érckapun, mely nyilván a mester alkotása volt, senki sem mutatkozott, hogy beeressen. Fületem a vöröslő fémlaphoz szorítottam, és egyszer csak megéreztem, csalhatatlan bizonyossággal, hogy valóban senki sincs odabent, sőt egyhamar nem is lesz odabent senki, olyan végérvényes, elhagyatott csönd rekesztette be fületem. Kimerülten és kétségbeesetten roskadtam le egy kőre – mit tehetek ebben a meglehetősen barátságtalan városban ajánlólevél és pénz nélkül, holmimtól megfosztva? Körülnéztem: egy másik kövön, tőlem

húszlépésnyire az egyik tisztviselő ücsörgött mosolyogva. Bal kéz felől, távolabbról, palota tündöklött a szellembe, a szó szoros értelmében, mert homlokzatát és fedélszerkezetét – mint később megtudtam – aranylemezek borították, Perilaosz alkotásai. Egy kisebb ragyogást is felfedeztem a föld felszínén, körötte fekete pontocskák nyüzsögtek. Ez utóbbi tünemény azonban akkor még alig érdekelt – az építményre függesztettem hunyorgó szemem. Tudtam, hogy ez csak Phalarisz székhelye lehet, és minthogy nem volt veszténivalóm, hirtelen elhatározással felkerekedtem.

Fasor vezetett a palotáig. Várakozásom ellenére akadálytalanul haladtam rajta végig, bár két oldalról pisszenések és kurta füttyjelek kísérték, és tarkómon éreztem a tisztviselő nesztelen mosolyát. Rohanni szerettem volna, de erőt vettem magamon. Az egyik fánál megálltam, kifújtam az orromat, aztán egy knösszoszi táncdalt kezdtem dúdolni sajnálatosan hamis hangomon. A fasorból kiérve nyílt térségen találtam magam. Belém fagyott a dallam, amint felismertem a kisebb fényforrást: rézkerekeken odavonszolt rézbika állt egy üres trónszék előtt, a délutáni nap ferde fénye rásütött a fantasztikus alkotmányra, körötte fát cipelő emberek tömkelege. Félelmetes és csodálatosan élethű volt ez a fémmű, felszegett szarvakkal, égnek meredő farkkal. Szájából elefántagyar vicsorgott elő, nem is kettő, hanem hat – később megtudtam, hogy becsavarozható sípok ezek, még két ilyen rejlett a rézál-

lat orlikában. A földbe gyökeredzve álltam, magamról és helyzetemről megfeledkezve, míg egyszer csak kétoldalt megragadták a karomat. Hatalmas termetű tisztviselők fogtak közre, nyilván a fák mögül léptek elő, és szótlanul vonszoltak a trón felé. Kísérletképpen megmakacsoltam magam, és örömmel tapasztaltam, hogy hárman is alig bírtak megmozdítani. Azután önként indultam meg. Amikor tizlépésnyire megközelítettem a trónust, egyikük gyomorszájon vágott, ketten a tarkómat nyomták le, amíg homlokom nem érintette a földet. Rögtön elengedtek, de én óvatosságból ebben a testtartásban maradtam két vagy három végtelemségen át.

„Miért görnyedezel ilyen kényelmetlen pózban előttem, ó idegen?” – barátságosan és melegen áradt felém a hang, énekesek és színészek szoktak így beszélni, akik élvezik önnön zengedezésüket. A trónszéken harmincöt év körüli, sovány arcú, szép vonású férfi ült, kezében az ajánlólevelem. „Egyszóval búcsút intettél az ökölvívásnak, és Perilaoszhoz jöttél szakmát tanulni?” – „Végtelen a bölcsességed, ó Phalarisz, hogy ezt így kitaláltad.” „Nem kedvelem a hízelgőket – mondta elkomorodva –, éppolyan halandó vagyok, mint te magad.” „Igenis” – és felálltam. „Ne félj, egyetlen ujjal sem érek hozzád, noha magam is kitanultam az ökölvívás művészetét.” A szemébe néztem, és nem tudtam eldönteni, hogy alkáti okokból vagy a nap sugaraitól volt oly szűk az a rés.

„Egyszóval Perilaossal óhajtasz beszélni? Nos, rajta! Nincs kifogásunk ellenel!” Türelmetlen mozdulatot tett. „Miért nem beszélsz vele, ha egyszer ezért jöttél?” Választékos stílusban közöltem, hogy nem találtam otthon, és egyben hozzájárulását kértem ahhoz, hogy feltárjam siralmas helyzetemet, hiszen csak az uralkodótól remélhetem sérelmeim orvoslását.

„Sérelmeid?” – kérdezte Phalarisz. Irtózatossá vált. „Egyszóval osztod apádnak azt a nyilván jóhiszemű tévedését, miszerint ebben a városban Perilaoszon és mesterségén kívül minden rossz és elvetemült, és a károdra van?” Közbe akartam vetni, hogy nem ez áll a levélben, de Phalarisz az ajkára helyezte hosszú, ideges mutatoujját, így parancsolt csöndet. Azután kikérte szakértői véleményemet a rézbika felől. Én – boldogan, hogy maradéktalanul őszinte lehetek – azt állítottam, hogy a delphoi jósdában sem található ilyen művészi kivitelű ál-

dozati tárgy. A képzelőerő és a technika közös diadala ez, nemcsak alkotójának örök dicsősége, hanem a városnak és az uralkodónak is. A művészetek virágzásához ugyanis tehetségen kívül gazdagság is kell, továbbá olyan kormányzási forma, mely serkenti az alkotókedvet. Phalarisz bólogatva hallgatott végig, majd felállt – de még hogyan, Herkulesre! ülve nem látszott magasabbnak nálam, de állva két fejjel is fölém nőtt, mint a falábakon ágaskodna –, kézen fogott, és a bika szájához vezetett. „Tudasd ezt Perilaossal is” – mondta. „Szívesen – válaszoltam –, csak hogy nem ismerem őt, noha a nagybátyám. Ha megmutatnád, itt a sokaságban...” „Perilaosz jelenleg odabent időzik, de így, ezen a csodálatos szájon keresztül szabadon társaloghatsz vele.” „Hé, Perilaosz! – kiáltottam a rézbika elefántfog kerítésén át –, kérve kérek, méltass figyelmedre, tanulni vágyó unokaöcsédet, ki a tengeren túlról érkezett hozzád, ebbe a csodálatos országba!” Az uralkodó ismét a szájára tette mutatoujját, elhallgatam – a válasz nem késett sokáig. Kimondhatatlanul édes dallamú zengedés áramlott ki a bika tátott torkán, pontosabban – ma már tudom – a sípokon át, de nemcsak a torok, az egész, hatalmas réztest átvette a zengést. „Beszélgetsetek csak higgadtan tovább” – mondta a diktátor, és visszült trónszékére. „Gyönyörűséges hangokat hallatsz, ó Perilaosz – kiabáltam –, mesterségednek bizonyára legnagyobb diadala ez a bika formájú zeneszekrény, elhallgatnálak akármeddig, de most, könyörgök, néhány érthető szót is felelj, biztatóul és megnyugvá-

somra.” Válaszul ismét felzendült az iménti muzsika, még kápráztatóbban, ha lehet. Egy órán át, napszálltaig folytatódott Phalarisz parancsára ez a képtelen szó- vagy inkább hangváltás – én egyre kétségbeesettebben üvöltöttem, és egyre dallamosabban áradt a válasz.

„Kibeszélgettétek magatokat?” – kérdezte Phalarisz. A trónszék felé fordultam, lábam remegett, szakadt rólam a verejték. Távoli hangon tudatta velem, hogy kifinomult füle már régóta iszonyodik azoknak az embereknek a tagolatlan jajkiáltásától, akiket a város érdekében kínhalállal kell sújtani. Ezek az esztelenek a Harmónia legszentebb törvényét is megsértik, mégpedig oktalanul, hiszen nyilván nem remélik, hogy a fülén és széperzékén esett sérelmet kegyelemmel hálálja meg. Perilaosz, akinek többször is elpanaszolta ezt, épp az előző napon kedveskedett neki a rézbikával. Felső lemeze leemelhető, és az állat gyomrában kényelmesen elfér egy-két bűnös. Ha alulról izítják a bikát, a bent levők a lehető legmuzikálisabban múlnak ki. Mit szólnak ehhez?

Semmit sem szóltam, csak a fejemet ráztam, és ezt akkor sem hagytam abba, amikor megtudakolta, hány halált érdemelne művéért a mester. „Hármat – válaszolta önmagának –, éppén hármat. Az elsőt és legmellékesebbet azért, mert feltételezte rólam, hogy élvezetemet lelem ajándékában, a másodikat azért, amiért a technikát és a zeneművészetet ilyen közönséges államigazgatási célra használta fel, a harmadikat és leglényegesebbet pedig azért, mert összekapcsolta a szépséget a halállal, és ezzel veszélyes precedenst teremtett. Igazságosnak tartod-e, hogy e háromszoros halált saját szerkezetének gyomrában szenvedje el, ékesen bizonyítva, hogy a bűn magában hordja büntetését?” E kérdés hallatára sem hagytam fel a fejrázással. „Nem!” – kiáltottam, és láttam a félhomályban is, hogy Phalarisz elsápad. „Egyszóval szerinted sem maradhat életben?” – Hallgattam, megálljt parancsolva a fejemnek. „Tiltakozz csak, ha lelkiismereted úgy kívánja.” „Pótolhatatlan, nagy művész.” „Úgy van – mondta Phalarisz –, alighanem betöltetlenül marad a helye. Sajnos, te sem pótolhatod, hiszen apád kérésére együtt pusztulsz vele.” „Miért? – üvöltöttem. – Miért pusztulnék, nemes uralkodó? Nyilván tréfálsz, amikor apám akaratára hivatkozol!” „Nem szoktam tréfálni – mondta Phalarisz. – Ruhástól óhajtasz a bikában

elhelyezkedni vagy inkább pucéran?" „De miért, de miért?” „Tiszteletre méltó atyád, akinek óhaja szent előttünk, arra kéri ebben a levélben hírneves rokonát, hogy mindenhova vigyen téged magával.”

A tisztviselők már cipeltek is a rézbi-ka felé. A szolgák időközben odahordták a gyújtóst meg a száraz ölfát. Már a bika fedőlemezt is eltávolították, és én egy pillanatra megláttam Perilaosz rézperembe kapaszkodó görcsös kezét, amíg egy fatuskóval rá nem ütöttek. Phalarisz „Állj!”-t vezényelt, és megkérdezte, érték-e a tűzrakáshoz.

Ez tíz éve történt, azóta Akragaszban élek. Egy napra sem felejtettem el azóta azt a fantasztikus zeneművet, amelyet a Perilaossal vemhes bika remekelt, miközben lassan, fokozatosan izgítottam a hasát. A végső csönd pillanatában Phalarisz felém nyújtotta ajánlólevelemet, pénzemet, és már hozták

Illusztráció: Benedek Imre

elkobzott cókókjaimat, sőt szolgám ruháit is. Mehettem volna, amerre a szemem lát, de félttem, hogy megelőz-ze a hírem. Sehol sem volnék kívánatos személy. Itt, Akragaszban azonban mindenki megért. Tisztes polgár vagyok, mint a többiek, kitanultam, ha nem is perilaoszi színvonalon, a fém-műves mesterséget; Phalarisz arcké-pével díszített bikás rézpenzeim meg-lehetős elismerésnek örvendenek kül-földön is. A későbbi kivégzésekre nem voltam hivatalos, és amikor uralkodónk tavaly felajánlotta a rézbikát a delphoi jósdának, engem bízott meg a szállít-mány kíséretével, és én tartottam az a híres beszédet, mellyel rábírtam a vo-nakodó delphoi tanácsot az adomány elfogadására. Megnyugtató gondolat, hogy bűnöm eszköze ezen a magasz-tos helyen, az isteneknek szentelt tár-gyak közt megtisztul – talán rám is visszasugárzik valami az órá patakzó kegyelemből.

Bruce Lansky
A Murphy szülők szextörvénykönyvéből

SZERELEM

ALAPIGAZSÁGOK

A szeretet holléte

Egy hely van, ahol biztosan szeretetre találsz: anyád leveleinek a végén.

Szótári szabály

Egy hely van, ahol a romantika megelőzi a szexet: a szótárban.

A szerelem teljesítőképességének határa

A szerelem nem képes rá, hogy megforgassa az erőművekben a turbinákat. De egy-egy személyt alaposan kiforgathat.

A boldogság titka

A boldogság a tájékozatlanoké.

„Első látásra”

Mindazok, akik első látásra beleszeretnek valakibe, szemorvosi vizsgálatra szorulnak.

A bonyoldalmak birodalma

A szerelem hasonlatos a szeretethez, csak sokkal több bonyodalom származik belőle.

Lélektani diagnózis

A szerelem olyan, ideiglenesen fellépő elmebetegség, amelyet csak a házasság tud eloszlatni.

Test és lélek dilemmája

Még senki sem akadt, aki valakinek a lelkébe szeretett volna bele egy házibulin.

Hernádi Miklós fordítása